

דף סט.

עין משפט א.

אח"ע סימן קיג סעיף ה

ה ט. הבנים שמכרו או משכנו קרקע אביהם, הבת טורפת פרנסת נדונייתה מהלקוחות בשבועה, כדין בע"ח מלקוחות.

עין משפט ב.

אח"ע סימן קיב סעיף ז

ז ח. ר' היום שהכתובה נגבית גם ממטלטלין, גם הבנות ניזונות מהם, ואינן ניזונות אלא מבני חורין^ש ולא מנכסים משועבדים, כגון שנתן האב במתנת בריא^ת, או שהבנים עצמם נתנו או משכנו או מכרו^א מנכסי אביהן, הבנות אינן ניזונות מהם.

עין משפט ג.

אח"ע סימן קיג סעיף ח

ח יג. מי שמת והניח ב' בנות ובן, וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים^ב, ואח"כ מת הבן ונפלו הנכסים לפני שתי הבנות, חולקות בשוה^ג, ואין השניה נוטלת לפני כן העישור נכסים שלה^ד, ויש חולקין שאף השני' תיטול עישור לפני החלוקה.

ר. רמב"ם, טור ורי"ף.

ש. ממשנה ק"א ע"א, וגיטין מ"ח ע"ב.

ת. ויש חולקין דלכניו אף במתנת בריא לא מהני, ודינה כירושה וניזונות מהם, ח"מ.

א. ואם הבנות ניזונות מהדמים שקיבלו הבנים מהמכירה אם ישנם עדיין, עיין בסי' צ"ג סעיף כ"א.

ב. כר"י בכתובות דף ס"ט ע"א. והיינו רק בנישאת וכן כתב רש"י שם, ח"מ.

ג. והטעם משום רווח ביתא והרי נשתכרה הרבה שנטלה חצי נכסים כמבואר בכתובות ע"א, וכתב הר"ן דהתוס' נסתפקו היכא שיש י' בנות שבתורת ירושה לא תיטול יותר מעישור אז אפשר דלא ויתרה לראשונה, שהרי אין רווח ביתא יותר בירושה ע"ש, ובח"מ.

ד. טור מרב האי גאון, וירושלמי מרא"ש.

עין משפט ד.

אה"ע סימן קיג סעיף ב

ב. ג. פרנסת הבנות אינה מתנאי הכתובה^ה, ולכן אינה נוטלת אלא מקרקע ולא ממטלטלין^ו, ונוטלת משכירות קרקע^ז ומן הראוי לבוא^ח, ואם רצו לתת לה מעות כנגד עישור נכסים הרשות בידם.

הגה: ד. לענין שומת הנכסים מצרפין גם המטלטלין לשומה זו^ט, ונוטלת עישור נכסים מקרקע, וי"ח. ואם יכולים לאמוד דעתו של האב נותנים לה אף ממטלטלין.

הגה: ה. היו בעלי חובות של אביהם, והבנים אומרים לסלקם בקרקעות, והבנות אומרות לסלקם במטלטלין כדי שישאר הקרקע להן, הדין עם הבנים^י.

הגה: ו. שטר חצי זכר במקום שנוהג, אין הבנות נוטלות מהקרקעות, ואף על פי כן הרשות ביד הבנים לשלם המטלטלין לבעלי חובות אביהם, כדי שלא ישאר מהם לבנות עבור שטר חצי זכר, ולא יהיה לבנות חלק בקרקעות.

עין משפט ה.

אה"ע סימן קיג סעיף ג

ז. הבת בעישור נכסים כבע"ח של הבנים, לפיכך נוטלות מהבינונית ובלי שבועה, ואם מתו האחים נוטלת מבניהם זיבורית, בשבועה,

ה. אף לרמב"ם דיכולה למחול כתובה ועי"ז נמחל גם מזונות הבנות, מ"מ הפרנסה לא נמחלה ולא הפסידה, ומ"מ האב יכול לעכב שלא לתת לה דהחיוב של פרנסה היא על הבנים היכא דשתק האב ולא ציווה אחרת. ועיין בח"מ.

ו. דלא נשתעבדו להם ודיין לבנות שיקחו מקרקע.

ז. אפי' מה שעלה מהשכירות בחיי האב כל זמן שלא הגיע זמן השכירות בחיי האב להגבות, דהוי כפירות המחוברין וצריכין לקרקע שדינם כקרקע, אבל עבר זמן השכירות בחיי אביהן ודאי אין שכירות זו כקרקע כ"כ הח"מ.

ח. דאין חוב זה על אביה אלא על האחים, וע"כ כשהם יורשין הזקן, היא גובה עישור נכסים מזה כ"כ הח"מ.

ט. ב"י בשם ה"ה לדעת הרמב"ם, ולדעתם איירי בלא יכולים לאמוד דעתו כ"כ הח"מ.

י. מרדכי בשם מוהר"ם. והיינו בע"ח של האב שקדמו לבנות ולבנים, אבל בע"ח של הבנים לא גובין מקרקע, ואע"ג דלגבי כל לזה המטלטלין קודמין לקרקעות, שאני מיורש דקרקע קודמת למטלטלין לפריעת בע"ח כ"כ הח"מ.

דהנפרעת מנכסי יתומים דינה מזיבורית, ובזמן הזה שרגילין^ב להשיא בנותיהן מהמטלטלין, חשוב כמו אומדנא.

עין משפט ו.

אה"ע סימן קיג סעיף ב

עיין לעיל עין משפט ד

דף סט:

עין משפט א.

יו"ד סימן שעו סעיף א

א. אין המנחמים רשאים לפתוח עד שיפתח האבל תחלה^ל. והאבל מיסב בראש, וכיון שנענע בראשו^מ נפטרים ממנו ואינם רשאים לישוב אצלו.

הגה: אין האבל או החולה חייבים לעמוד אפי' מפני הנשיא.

עין משפט ב.

אה"ע סימן קיב סעיף ז

עיין לעיל דף סט. עין משפט ב

עין משפט ג.

אה"ע סימן ק סעיף א

א. מדינא דגמ'^י נגבים עיקר כתובה ותוספת רק מקרקע, אבל מתקנת הגאונים^ס נגבים אפי' ממטלטלין,^ע חוץ מכתובת בנין דיכרין

כ. כתב הח"מ דאין כאן מקומו בשו"ע אלא בסעיף ב', וכתב עוד שהב"ח הביא דמשמע מדברי הרא"ש דאף בזה"ז דין עישור נכסים ושטר ח"ז רק ממקרקעי ח"מ.

ל. מימרא דר"י במו"ק דף כ"ח ע"ב, ומטעם זה האבלים פותחים ואומרים "ברוך דיין האמת", ב"י בשם הרמב"ן.

מ. כיון שהוא אסור בשאילת שלום מנענע בראשו.

נ. כתובות ס"ט ע"ב ונ"א ע"א, והרא"ש בפ"ק דבב"ק והר"ן בשם הרשב"א בפ' הכותב ע"פ הגמ' בכתובות ס"ז ע"א, כתבו דגם מגמלים של הבעל האשה גובה.

ס. והיינו בני חורין אבל אם מכרם הבעל או נתנם במתנת בריא, אינה גובה מהם.

ע. ולדעת הרא"ש ורשב"א אף כתובת בנין דיכרין גובה ממטלטלין, דבדורות אלו שניהם שווים, כ"כ הח"מ.

שנגבית רק מקרקעות, ולכן גובה ממצות שגבו היתומים^פ מחובות אביהם, ומ"מ יכולים היתומים ובעלה לסלקה בקרקע.

א.הגה:ב. אם נתן^צ ליורשים במתנת בריא האשה גובה מהם, דאינו אלא כירושה, אבל נתן לאחר, אינה גובה מהם.

הגה:ג. ק"אם ציוה לתת לאחר מותו מנכסיו כך וכך אפי' שהיה בריא האשה גובה מהם, דהוי כמתנת שכיב מרע.

א. ד. ק"אם מכרו היורשים אחר מותו גובה האלמנה מהם, ולא^ש נהגו כן מפני תקנת השוק.

עין משפט ד. אה"ע סימן קיג סעיף ב
עין לעיל דף סט. עין משפט ד

עין משפט ה.ו.ז. אה"ע סימן נד סעיף א

א. א. ציוה לתת לבתו סכום מעות לפרנסתה ליקח בהם קרקע, בין שהיה שכיב מרע בין שהיה בריא ומת, והרי המעות ביד שלישי, אם גדולה היא ונישאת, ואמרה תנו אותם לבעלי וכל מה שירצה יעשה בהם, שומעין לה. אבל אם היא קטנה אפי' נישאת, או גדולה ועדיין מאורסת, יעשה השליש מה שציוה האב.

פ. וה"ה משטר חוב שהניח בעלה דזה נקרא מטלטלין, כ"כ הב"ח בח"מ.

צ. ממדכי בפ' נערה.

ק. ואפי' אי הוי בקנין או שמסר ביד שלישי שיש אז מצוה לקיים דברי המת. כ"כ הח"מ והוסיף דאף דמצוה לקיים דברי המת היות והקנין חל רק לאחר מיתה הוי כמתנת שכיב מרע, אבל בקנו ממנו שקנה המקבל מחיים, אין לעשות מעשה שהאשה תגבה מהם, כ"כ הח"מ ס"ק ט'.

ר. משמע דאם נתנו ליכא בזה תקנת השוק וגובה מהם, דאם לא כן היתומים יעשו כן ויברחו ממנה, ומה הועילו הגאונים בתקנתם, כן כתב הח"מ טעם הדבר.

ש. ותקנת השוק היא רק במטלטלין ועיין במשנה בכורות דף נ"ב ע"א. ואם תגבה מהדמים שביד היתומים הוא במחלוקת הרא"ש ורב האי בסי' ק"ז, כ"כ הח"מ.

ח"מ סימן רנב סעיף ב

ב. מצוה לקיים דברי המת^א, ואפי' בריא שצויה ונתנו מעכשיו לשליש^א לשם כך ומת מצוה לקיים דבריו.

הגה: אבל היו ביד השליש קודם לצוואה ולא לשם כך, או שבא לידו אחר הצוואה אין בזה^ב מצוה לקיים דברי המת.

הגה: כל דבר שנקנה במתנת שכיב מרע, אם קדמו היורשים ומכרו המקבל מוציאו מן הלוקח^ג, אבל דבר שלא ניתן במתנה רק מכח מצוה לקיים דברי המת, אם קדמו היורשים ומכרו אין המקבל מוציא מיד הלוקח דמה שעשו עשו.

הגה: נשבע או נדר לתת לפלוני כו"כ ומת ולא נתן, יורשיו פטורין, ואין בזה מצוה לקיים דברי המת^ד.

הגה: הפקיד כספים אצל חבריו ואמר שאם ימות, יעשה בהם הטוב, הרי זה יתנם ליורשיו^ה.

ת. מכתובות ס"ט ע"ב. אמר רב נחמן הלכה כר"מ ומסוף פ"ק דגיטין י"ד ע"ב, וט"ו ע"א. משמע דאפי' בבריא אמרין מצוה. כ"כ התוס' בדף י"ג ע"א ד"ה והא"ש בסי' ט"ו, והר"ן. ובמשרים של ר"י נתיב כ"ד מביא ג' חילוקים בין מצוה לקיים דברי המת ובין דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי. וכתב הריב"ש בסי' רמ"ד שאלמנה שקיבלה בקנין לשכיב מרע בעלה לקיים צוואתו בנכסיו, מ"מ גובאת כתובתה מתחילה ואח"כ תשלם משאר נכסיו. סמ"ע ס"ק ג'.

א. ובאמר ליורשים "תנו" בסי' ר"נ סעיף כ"ג מובא שתי דעות בזה במר"ן, ולדעה שניה שם שהוא י"א בתרא דוקא מסרו ליד שלישי מצוה לקיים דברי המת ע"ש.

ב. ממרדכי ב"ב פ' מי שמת סי' תר"ל.

ג. והטעם, שכל דבר שנקנה במתנת שכיב מרע נעשה שלו ממש, וכשמכרו הוי כגזלן שמכר, ורצה מזה גובה רצה מזה גובה, רק דכשהלוקח לא ידע שהדבר ניתן במתנת שכיב מרע צריך להחזיר ללוקח דמיו בלבד משום תקנת השוק. ש"ך ס"ק ו' ודלא כהסמ"ע בס"ק ו'.

ד. ב"י בשם הריטב"א בתשובה סי' ר"א, ועיין בסי' רי"ב סעיף ז'. ובסי' ר"ט סעיף ד'. ועיין בהלכות צדקה יו"ד סימן רמ"ח ס"ג ברמ"א ובמנ"א ס"ק ח.

ה. ב"י בשם המרדכי בפ' מי שמת סי' תרכ"ה. וכ"כ לקמן בסי' רפ"ב סעיף א'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט זז.

הו"מ סימן רנב סעיף יז

יט. שכיב מרע שאמר תנו לבנים שקל בכל שבת או אל תתנו להם אלא שקל בכל שבת, ונמצא שאינו מספיק להם נותנים להם כל צורכם^י, אם לא שאמר שאם מתו בניו ירשו אחרים תחתייהם^י, שאז אין נותנים להם אלא שקל^ח כפי שאמר הגם שאין מספיק להם.

הו"מ סימן רמח סעיף ב

ב. ג. שכיב מרע שאמר נכסי לך ואחריך לפלוני, והיה הראשון ראוי ליורשו, ופירש^ט דלא משום ירושה שאין לה הפסק אני נותן לך, אלא משום מתנה, השני קונה מה ששייר הראשון. וע"כ אמר תנו^י שקל בכל שבת לבני ופירש דלא משום ירושה אלא במתנה, אין נותנים להם אלא שקל בלבד אף שאינו מספיק להם.

ו. רמב"ם פ"א מזכיה הלכה כ"ג ממסקנת הגמ'. בכתובות ע' ע"א. ואפי' אמר בלשון אל תתנו אלא שקל דקמ"ל דאפ"ה נותנים ואמרינן ודאי דעתו לא היתה להרעוב בניו, ולא אמר כן אלא כדי שיצמצמו במזונותיהן, ולא ילכו אחר המותרות. סמ"ע ס"ק ל"ו.

ז. וכתב רש"י בכתובות ס"ט ע"ב ד"ה אם מתו, היינו מתו בניו בלא בנים ומבואר בסי' רמ"ח סעיף א' במה שציין המחבר. והש"ך בס"ק כ"ג הביא ממהר"א ששון שהעיר על רש"י דמוכח מגמ' שם שזה אינו.

ומה שהאחרים יורשים אף שאינם ראויים ליירש והגם שאמר "ירשו" אחרים תחתיהם מ"מ מהני בהם לשון ירושה וזה מכח הלשון מתנה שאמר "תנו" שקל לבני, דלשון זה מהני ללשון "ירושא לאחרים" שאמר תוך כדי דיבור, וכמ"ש בסי' רפ"א סעיף ז'. ודלא כב"י ש"ך שם ס"ק כ"ג.

ח. והחסר להם יתנו מן הצדקה, והגם שהמצווה אמר שאל יקברוהו מנכסיו אין שומעין לו כמ"ש בסעיף ל', צ"ל דשם שאני כיון שהנכסים הם שלו, ואיך יצווה שלא יטלו מנכסיו לקוברו ועי"ז להעשיר את בניו, משא"כ כאן שהממון אינו של בניו שנתן אותו אחריהם לאחרים. סמ"ע ס"ק ל"ח.

ט. כך פירש הרמב"ם הברייתא בדף קכ"ט ע"א שפירש לא משום ירושה אלא משום מתנה. רמב"ם פ"ב מזכיה הלכה ו'. וה"ה שם.

י. או נתן המעות ליד שלישי או שאמר תנו. ש"ך ס"ק ה' וכן הוא בב"י.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
email: minchat.aaa@gmail.com